

EZİLENLERİN PEDAGOJİSİ VE EZENLERİN EZİLENLER DEMAGOJİSİ

“Ezilenlerin Pedagojisi”, Paulo Freire adlı Brezilyalı bir düşünürün bugünlerde eğitim dünyasında çok konuşulmaya başlanan kitabı... Freire, “Ezilenlerin Pedagojisi”nde sınıflı toplumun ezdiği, baskı ve sömürü altında tuttuğu yığınların eğitim ve özgürleşme sorunu üzerine eğilir, düşünsel ve eylemsel bir derinliğe ulaşır.

“İnsanlaşma; adaletsizlik, sömürü, baskı ve ezenlerin şiddetiyle engellenir; ezilenlerin özgürlük ve adalet özlemiyle kaybettikleri insanlığı yeniden kazanma mücadelesiyle olurlar.” (Ezilenlerin Pedagojisi, s 22) Freire’nin sorguladığı kavramlar, bilinç, diyalog, özgür söz, iletişim, eğitim üzerine açtığı anlam boyutlarında dolaşırken hemen Baba Tonguç’un Köy Enstitüleri geliyor gözümün önüne.

Freire, 1962 yılında Brezilya’nın Recife kentinde belediye aracılığıyla başlattığı okuryazarlık çalışmalarını bir yıl sonra Başkan Gaular’ın önerisiyle tüm ülkeye yaymış, 1 Nisan 1964 tarihli askeri darbeye çalışmaları kesintiye uğramış, Brezilya’dan kaçmak zorunda kalmıştı. 1965 yılında Şili, 1969 yılında Harvard Üniversitesi, daha sonra İsviçre ve yetmişli yıllarda bazı Afrika ülkelerinde çalışmalarını sürdüren Freire’nin düşüncelerinin kitaplaşmasından onlarca yıl önce İsmail Hakkı Tonguç öncülüğünde kurulan Köy Enstitüleri’nde devrimci pedagojinin temelleri atılmıştı... Yüzlerce yıldır ezilen konumundaki Anadolu üretken köylüsü, mucizemsi bir girişimle ABDli araştırmacı Fay Kirby’nin dediği gibi kendisini kendi diliyle ifade etmeyi başaran dünyanın ilk köylüsü olarak devrimci bir güç durumuna gelmeye başlamıştı.

Ülke politikasına egemen olanlar başka şeyler istiyorlardı oysa... İtaatkâr, kanaatkâr ve kendileri için gözü kapalı ölüme gidecek kuşaklar yetiştirme yolunu seçtiler. Köy Enstitüleri’ni kapatıp imam hatip okulları açtılar.

Bugünlerde, ABD ve İngiltere kökenli doktora tezlerinde filizlenip kültür ortamını sarmayı başarmış Osmanlılık üzerine konuşanlar, Anadolu’nun özellikle 17. Yüzyıldan sonraki durumunu biliyor mu acaba? Kendi soyuyla tüm ilişkisini ancak harmandan zaptiye zoruyla ürün toplamak, mültenzime soydurmak biçiminde kuran, saraylarda halkın anlamadığı bir dille Divan şairanelikleri, savurganlıkları içinde evlat ve kardeş katliyle halvet olan bir yönetim anlayışının egemenliği düşünülürse, önce Baba Tonguç’un, sonra Freire’nin kurduğu dünyanın imgesel anlam ağırlığı daha da çoğalıyor. “”Temel hak olan kendi sözünü söyleme

hakkı inkâr edilmiş insanlar, ilk önce bu hakkı yeniden kazanmalı ve bu insandışılaştırıcı ihlalin sürmesini önlemelidir.” (Freire, s 66)

Köy Enstitüleri, kendi konuştuğu Türkçe yerine Arapça Farsça karışımı bir dille katline ferman yazan Osmanlı padişahlığına karşı halkın kendi sözünü söyleme hakkını kazanma ocaklarıydı. O ocaklarda sorgulayıcı yöntem tartışmasına, serbest okumaya, iş içinde, üretmek, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye dayalı eğitim sistemine, kendi eleştirel güçleri ve seçimleriyle etkin olarak katılarak, sanatı, edebiyatı kendi varoluş yürüyüşlerinin içselleştirilmiş bir parçası yaparak yaşamı ve çoğaltmayı öğrenen kavruk köylü çocukları bir var oluş sürecinden geçtiler. Tam da Friere'nin dediği gibi: “(...) içinde konumlandıkları dünyadaki etkinliklerinin farkındadırlar, kendilerine koydukları hedeflere yönelik eylemlerde bulunurlar. Kararları kendi içlerindedir; dünya ve diğerleriyle ilişkilerinde yaratıcı varlıklarıyla, onda gerçekleştirdikleri değişim aracılığıyla dünyayı etkilerler.” (Ezilenlerin Pedagojisi, s 76)

Bir de bugüne gelelim. O enstitüleri kapatanların ve din eğitimi, imam hatipleşmeyi geri dönülmez tek yön olarak önümüze bugün bizi getirdikleri yere bir bakalım.

16 Ocak 2015 akşamı Çukurova TÜYAP kitap fuarı dönüşü Adana'da uçağa binecektim. Bizden önce kalkacak İstanbul uçağı yolcularının önemli bir kısmı kapıdan geçmişti ki, yeni bir grup çıktı ortaya. Elllerinde kahverengi pasaportlar, kapkara sakallar, çantalar, torbalar... Aralarından birkaç kişi çat pat Türkçe konuşuyordu. “Suriye” sözü dolaşmaya başladı havada. Oldukça kalabalık bir grup olarak uçağa geçtiler. Aralarında hiç kadın ve çocuk yoktu. Bir savaştan can havliyle kaçan ürkek bir kalabalıktan çok, bir yere bir programa katılmaya, bir eğitim işine aday bir topluluğu andırıyorlardı. Ankara uçağına da kara sakallı birkaç Türk bindi... Onlar da Suriye'den geliyordu.

Ne dolaplar döndüğünü, bu insanların hangi amaçla bu ülkeye getirildiğini ancak iktidarın kilit noktasındaki birkaç kişi ile MİT yetkilileri bilebilirdi.

Yoksul ve garip insanlar, sözün tam anlamıyla “ezilenler”, bir komşu ülkede bir kardeş kavgasına tutuşturulmuşlardı; gözlerini kırpmadan kendileri din iman için sanırken, aslında Batı çıkarları için birbirlerini boğazlıyorlardı. Benim tanığı olduğum o gariban grup ta bizim “ezilenler” temsilcisi servislerimiz tarafından büyük olasılıkla askeri bir eğitim için bir yere götürülüyordu!

Ülkemin bugün yaşadığı ortamı genişleterek gözümün önüne getirdim. Bir yandan kadınlar örtünmeye, ikinci cins olarak günlük hayatın dışına itilmeye çalışılırken, sokaklarda bıçaklanıp kurşunlanırken, bir yandan da bütün günlük yaşam, tüm şehirler, caddeler, okullar, işyerleri, tüm kamusal ortam günden güne geri gidiyordu... Gençliğimin Ankarasında herkes gönüllü olarak sıraya girer, geçitlerde, kaldırımlarda gidenlerle gelenler kendiliğinden ayrılır, birbirine saygıyla “günaydın” derdi. Şimdi Kızılay’ın göbeğinde bile ışık dinlemeyen araç ve yayalar dolaşüyor, yerlerde çöpler uçuşuyor, birbirini omuzlayarak kendine yol açan bir başkasına zerre kadar saygısı olmayan kalabalıklar kaynaşıyor...

Oluşan tablonun nüfus artışından çok “çoğunluksam her şeyi yapma hakkım var” anlayışının ve cehalet iktidarının bir sonucu olduğu kuşku götürmez biçimde ortadadır. Bu çöpleşen ve bir seçim demagojisi, doğal kaynakların yağmalattırılması biçiminde özetlenebilecek yeni dünyanın kuruluşunda da ezilenler üzerine daha çok dini kavramlar kullanılarak yapılan “ezilenler” demagojisi etkili olmuştur...

Bugün yaşananın adı “vesayetsiz demokrasi”, çocukluğumu ve gençliğimi adımladığım o temiz, aydınlık, herkesin birbirine saygı duyduğu günler de liberallerin “Jakoben etkili”, hatta “darbeci”, “tepeden inmece” diye tanımladığı bir zaman dilimine denk geliyordu.

Ülkeyi adım adım bugünlere getirdiler. Batılı Şarkiyatçılar, Erik Jan Zürcher’den, “Etienne Copeaux”dan öğrenmişlerdi “Erken Cumhuriyet Dönemi Kültür Eğitim Politikaları”nı “darbecilik”, “tepeden inmecilik” ve “vesayetçilik” ile suçlamayı. At gözlüğü taktılar, taktırdılar, tarihi yeniden yazıp okuttular, tersine çevirdiler.

O “darbeci” dönemde, Hasan Ali Yücel’in çıkardığı Üniversite Yasası gereği Ankara Üniversitesi’nde doğrudan oyla yapılan rektör seçimini hükümetin desteklediği emekli General Abdülkadir Noyan değil, Şevket Aziz Kansu kazanıyordu. O güzel insanın odası Hasan Ali Yücel’den sonraki CHPlî Maarif Vekili Reşat Şemsettin Sırer’in örgütleyip kışkırttığı tosuncuklar tarafından basılıyor, elinden istifa dilekçesi alınıyordu.

1924 yılında çıkarılmış yasayla 1933 yılı Kasımına kadar ekonomik ve yönetsel özerklikle eğitimini sürdüren İstanbul Üniversitesi’nde üniversite bahçesinde fotoğraf çekmek günah sayılabiliyor, Cumhuriyet kutlamalarına bir mesajla katılmak düşüncesi öğretim görevlilerinin çoğunluğu tarafından reddedilebiliyordu.

Bu ezenlerin “ezilenler demagojisi”nin edebiyat alanındaki en somut örneği Orhan Pamuk’un Kar romanında yaşanır. Ezilen imam hatipliler, “ezenlerin temsilcisi” Mustafa Kemal’i temsil eden kalpaklı solcu Sunay Zaim’in işaretiyle askerler tarafından kurşunlanır. Kar romanında ezilenler üzerine dahiyane bir kurgu oluşturmuş yazarın başka bir ezenler temsilcisi ise, 25 yıl önce aynı salonda köpeğiyle birlikte opera izlemiş Sovyet başkonsolosudur!

O “ezilenlerin edebiyatçısı!” Pamuk İstanbul Őehir ve Hatıralar’da da “Hacıağa” diye seslenilen bir ezilen(!) gruba sahip çıkarak görevini sürdürür... Ezilenler üzerinden yürüttüğü demagojik edebiyatla kitapları ABD’de en çok satanlar arasına girer; Nobel ödölünü kazanması kolaylaşır... Pamuk’a göre Jakoben Cumhuriyet bir kültür kırılmasına yol açmıştır, bir reddiyedir!

Kurban olsunlar o Jakobenliđe, kıçtan kafalı yamuk aydınlar!

18 Ocak 2015, Alper AKÇAM